

De Tiltenberg: een oase van rust voor mens, plant en vogel

Gert Baeyens

Rust? een actief 1992

In 1992 kreeg ik van het bestuur en de bewoners van het meditatiecentrum de "Tiltenberg" vergunning om hun landgoed te inventariseren op vogels en planten. De broedvogels werden geobserveerd ten behoeve van de vogelwerkgroep "Zuid-Kennemerland" in het kader van een eenmalig "landgoederenproject". De plantensoorten werden aangestreept ten behoeve van FLORON, Floristisch onderzoek Nederland. Ik was met deze eenmalige vergunning best in mijn nopjes want de Tiltenberg is niet open voor publiek. Dat wil zeggen: niet voor alledaagse wandelingen.

Ekster

De Tiltenberg zet juist haar deuren wijd open voor mensen die willen mediteren, die op zoek zijn naar gezondheid voor lichaam en geest. Er worden cursussen en meditatie-oefeningen gegeven en er worden meerdere natuurgeneeswijzen in praktijk gebracht. Alle mensen, gebouwen en de gehele omgeving ademen rust, jammer genoeg wreed verstoord door een hinderlijke "snelweg" vlakbij. Ondanks het geraas van auto's gunnen de beheerder en bewoners hun, in de oorlog, gehakte bossen weer een natuurlijke ontwikkeling. Er tussenin liggen enkele kruidenrijke groentetuintjes, grasveldjes en een kleine vijver. Zo zijn er allerlei gradiënten, van droog tot nat, van steil tot vlak, van open tot bebost.

De broedvogels

De vogeltellingen werden verricht volgens de BMP-methode. Op 8 teldagen tussen 3 maart en 21 juni werden 27 soorten gehoord, waarvan er 23 (volgens de BMP-criteria) tot de broedvogelbevolking gerekend konden worden. Er zaten vogels van bos en park, maar ook typische duinbewoners. Vanzelfsprekend waren er alle bekenden van Koolmees tot Merel, van Winterkoning tot Ekster. Die ga ik niet allemaal noemen, maar wel de Tijftjaf, Glanskop, Boomklever en Grote Bonte Specht. Ook Boomkruiper, Tuinfluiter, Fitis en Zwartkop waren er. Het was maar goed dat Rien Sluys me nog eens goed op Tuinfluiter en Zwartkop gewezen had, want anders had ik me met die snelle merels geen raad geweten.

Veel plezier beleefde ik aan twee koppels Vlaamse Gaai-

en, die me in wervelend tak-gehip hun balts toonden. Daarbij zongen ze in allerlei toonaarden, fluisterend dan weer jubelend of mekkerend, soms met een typische gaaienkrijs er tussen door. Ik weet zeker dat die stiekemerds er genesteld hebben, maar volgens BMP had ik ze te weinig gezien om mee te tellen.

Net als de Nachtegaal die maar één ochtend voor mij zijn lied aanhief, maar de bewoners weken uit de slaaphield. Jammer, voor BMP telt hij dan niet. De Wielewaal weer wel: één waarneming binnen de voorgeschreven tijd, en ja hoor: hij schittert op de lijst. En dan de Bosuil. Vaste broedvogel, want de beheerder geeft hem keuze uit 3 kasten. Maar ik zag en hoorde niks....tot ik op 21 juni moeder Strix haar jong zag voeren. Ze alarmeerde fel en een geluidsschek bij Rien Sluys maakte deze soort tot zekere broedvogel. Een dankbare oogst, temeer voor de mensen daar die o.a. met tal van nestkastjes hun vogels goed verzorgen.

Heester, grassen en kruiden

Bomen ontbreken in deze titel omdat aangeplante soorten bij FLORON niet mogen worden aangestreept. Het mag wel als ze zichzelf vermeerderen en dat geldt zowel voor bomen als bv. verwilderde tuinplanten. Het kilometerhok waarin de Tiltenberg gelegen is (24.48.54 oftewel 098/480) telt 195 soorten hogere planten. De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat:

1. alleen de Tiltenberg en naaste omgeving (kruispunt) goed zijn geïnventariseerd.
2. ik slecht ben in Poa's, Festuca's en ander klein grut; dus het soortenaantal is onder de maat.

Maar toch is mijn bescheiden streeplijst nog goed voor 15 A-soorten waaronder Gele lis, Beemkroon en Blauwe knoop (A-soorten zijn "aandachtssoorten", enigermate bijzonder dus). En als we het toch over zeldzaamheden hebben, wat dacht u dan van Slipbladige ooievaarsbek, Knoopkruid, Tengere vetmuur, Schaduwgras? Ook Lelietje-van-dalen staat er volop en velden vol blauwe en roze Boshyacint, maar de laatsten met zekerheid aangeplant, net als de narcissen. In de tuintjes heb ik kruiden als Boragie en Dille niet aangestreept, maar de Wollige munt en de Overblijvende ossetong stonden op plaatsen waar nooit gezaaid was.

Gele lis

Het soortenbestand: te rustig?

Voor mensen die het landgoed Offem kennen, of Leeuwenhorst, zal dit artikel armetierig overkomen. Waar blijven Daslook en Knolsteenbreek? En zit er dan geen Fluiters of Grauwe Vliegenvanger? Neen. Als "landgoed" bleef de Tiltenberg onder de verwachtingen, maar die verwachting heb ik bijgesteld. In Offem en Leeuwenhorst vond geen massale houtroof plaats, 50 jaar gelden. In de Tiltenberg wel, een paar kastanjes bij de ingang uitgezonderd. De Tiltenberg is in zijn ontwikkeling sterk verstoord hetgeen goed te zien is aan het "potlodenbos". Alle eiken zijn even oud en hoog, uitge-

lopen op de oude stobbe. Dunningen hadden plaatselijk zware opslag van Amerikaanse vogelkers en Esdoorn tot gevolg. In zo'n verstoorde situatie krijgen flora en fauna een terugslag. Prijzenswaardig is echter de grote zorg van bestuur en beheerder die momenteel op zoek zijn naar beter, natuurontwikkeld terreinonderhoud. Zij hebben reeds contact met de provincie en de Stichting (door vrijwilligers uitgevoerd) Ecologisch Beheer.

Wie weet brengt een nieuwe inventarisatie over een jaar of 10 ook al verbeteringen aan het licht. Ik gun het de Tiltenberg van harte.

Jaarverslag I.V.N. afdeling Noordwijk

Dick Passchier

1992 was voor de Noordwijkse I.V.N. afdeling een druk en produktief jaar. Tijdens een 20 tal bijeenkomsten in het Jan Verwey Natuurcentrum of bij één van de leden thuis werden plannen gemaakt en activiteiten voorbereid. Daarnaast waren werkgroepjes in het natuurcentrum of in het "veld" actief met de uitvoering van de eerder gemaakte plannen. Het grootste deel van de I.V.N. werkzaamheden speelde zich binnen het "Jan Verwey" af.

In maart waren alle scholen in Noordwijk en wijde omgeving voorzien van informatie over de mogelijkheden binnen het Centrum, zoals de vernieuwde vaste expositie, de AW-duinen tentoonstelling, de nieuwe speurtochten en onderzoekjes in uilenbraakballen. De briefing heeft zoveel belangstelling gewekt dat 1992 wat betreft het groepsbezoek buiten de normale openingsuren een recordjaar is geweest.

In totaal brachten bijna 1100, meest schoolkinderen in 38 groepen een bezoek aan het Centrum waar een wisselend programma onder leiding werd afgewerkt. Veel genoeg beleefden de kinderen o.a. aan het onderzoeken van uilenbraakballen. Gelukkig kon de Amsterdamse regio ons voorzien van voldoende exemplaren om de meeste kinderen hiermee kennis te laten maken. Zeker ook een goed jaar voor de uilen geweest. Al in januari werden 2 klassen ontvangen, maar drukker was het in mei met 5 groepen, in juni 6, in september 4, met

als absolute hoogtepunt oktober waar 16 klassen ten volle genoten van wat het "Jan Verwey" te bieden had.

Daarnaast was er nog tijd om klassen door het duin te leiden, de mogelijkheid van een beschreven route rond het Centrum te onderzoeken, een nieuwe uitgave van het zomernatuurpad "Het Hollands Duin" samen te stellen en van secretaris te wisselen. Nel Nooyen nam dit over van Emiel van der Zwan. Traditiegetrouw sluit de I.V.N. groep als geheel, het natuurjaar af met het Herfstnatuurspel. Het mooie weer, maar ook de bekendheid die dit spel in de voorafgaande jaren heeft gekregen, zorgden ook hier voor een hoogtepunt. Meer dan 400 deelnemende kinderen met hun begeleiders beleefden een fijne en leerzame middag in het Nieuw-Leeuwenhorst. De I.V.N. ers werden rijkelijk beloond voor de vele uren van voorbereiding en uitvoering.

Wij mogen hopen dat 1993 even succesvol wordt. Het laat zich echter aanzien dat de braakballen maar mondjesmaat beschikbaar komen. Waarschijnlijk zijn de "Amsterdamse" uilen verhuisd of hebben ze een slechte winter achter de rug. Bij deze graag de oproep: kunt u ons helpen aan braakballen of vindplaatsen daarvan? Meld dit s.v.p. even aan Dick Passchier, Egmonderstraat 45, tel: 01719-10873

Barnsteen aan de Noordwijkse kust

Kees Verweij

Barnsteen is een fossiel hars, dat al duizenden jaren lang de mens heeft geboeid door zijn glans, doorzichtigheid en kleurschakeringen tussen lichtgeel en donkerrood. Als een merkwaardig aanspoelsel uit zee sprak het in vroeger tijden zeker tot de verbeelding van de mensen.

Barnsteen komt in de natuur voor als afgeronde klomp-

jes van meest knikker- tot vuistgrootte. Het laat zich verder gemakkelijk bewerken en is dan ook veel gebruikt om er kralen, hangers of kleine plasticen van te maken. Zo werden er in oude graven van ettelijke duizenden jaren geleden kettingen met barnsteenkralen gevonden.

Barnsteen komt wat vaker voor aan de stranden van de Oostzee en men denkt dat het barnsteen, zoals het soms